Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטט
מיט פעסטערזייט-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-ווערה.,
האלביעהריג 5 " " " "
פיערטעליעהריג 2 גולדי 50 קר. ע.-וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-ווערה.,
האלביעהריג 5 גולדי 50 קר. ע.-וו.
פיערטעליעהריג 2 " 75 " " "

איך דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריר ען
אונד דיר פרענומעראציאנס-פרייזען
בענאנטן מיט דעם קסטאנד דעם
עדיטאר בלאטטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-נאסטע נומ. 1,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-
אנזאגעלדער צו ענדען בעלייבט.

Nr. 34. איילפטער יאהרגאנג פעסט, מיטטוואך כה אדר ה.ת'ר ל ט Pest, den 19. März 1879.

דער קאנג אין סענגעדין.

אין אונזערעם יינגסטען בלאטטע האבען וויר קורץ געמעלדעט, דאס זיינע מאיעסטעט אם 17. דיעזעס (מארצ-מאנ) דאס איבערשוועממטע סענגעדין מיט איינעם אללערהאכסטען בעזוכע בעעהרט האט, אים דען אונגליקליכען פעריאלוך טראסט אונד ערמוטיגונג צו בריינגען. זיט דער לעצטען אנוועזענהייט זיינער מאיעסטעט אין סענגעדין זינד עבען זיעבען יאהרע פערשטריכען. איך דאמאלס מאכטע דער קאנג קיינע לוסט-רייזען. דער גאנצע באנאט ווארט צו יענער צייט פאן שטארקען איבערשוועמונגען פערווייסטעט. דער מאנארך איילטע דאהער איבער סענגעדין נאך דעם באנאטע, אים זיך זעלבסט פאן דער פערבטבארען גראסט דיעזער פערווייסטונגען צו איבערצייגען. אללין סענגעדין בולדעטע דאמאלס איינע בלוהענדע, פראהליכע, לעבענסלוסטיגע שטאדט. דער ערסטע אינדרוק, דען דאס פערווייסטעטע סענגעדין אויף דען קאנג מאכטע, ווארט איין איבעראיס פיינליכער. — דער קאנג זאגטע: «איך ווארט אויף שרעקליכעם, זעהר שרעקליכעם געפאסט; ליידער ווארדען מיינע בעפירכטונגען דורך דיא גרוינהאפטען טהאטזאכען נאך ביא ווייטעם איבערטרעפען. זיא עטווא קאנגטע איך מיר, קאנגטע זיך נימאנד פאר-שטעללען!» —

אויף בעפעהל זיינער מאיעסטעט ווארדע נאטירליך יעדע עמפאנגס-פיערליכקייט אונטערלאסען. דער קאנג ווארלטע ניכט, דאס דורך זיינע אנקונפט דיא שטאט- אונד רעסידענס-ארבייטען אייגע אונטערברעכונג ערלידען. זיינע מאיעסטעט זאגטע: «איך ווילל יא נור מיינע אינגליקלי-כען קינדער בעזוכען. ווענן אבער מיינע קינדער אים אינגליקע זינד, דא דארף איך עס ניכט הילדען, דאס פיר מיך פיערליכקייטען פערגאנגען טעטען ווערדען! דער טרייערנדע פאטער בעזוכט יא ניכט אים פראכט-אויפצוגע זיינע אינגליקליכען אנגעהאריגען!»

אלס דער צוג אים באהנהאף אנגעלאנגט ווארד, ווארד דיעזער איבערפיללט פאן טויזענדען אונד אבער טויזענדען אר מער פלוכטלינגע, דיא מיט בעטטצייג אונד דערגלייכען זאכען בעזאמט ווארען, אים מיטטעלס באהן דיא פערלאסענע הייסאטה צו פערלאסען אונד זאממט פאטליע אין אינבאנגטע נעגענדען צו ווארען. אים באהנהאף ווארען ערשיענען: דער אבערגעשפאן דאנ'ר, דער בירגערמייסטער פאלפי, דיא רעגיערונגס-קאממיסערע לוקאטש שקרעטע, דער מעדיצינער דייטסמאנס-אבגעארדנעטע אונד נייסטליכע, אללע בלאס אין אללטעגלידער ווינטע-מליידונג. זיינע מאיעסטעט פערליעס צוערסט דען ווענגאן, איהם פאלגטען דיא מינישטער טיסא אונד ווענק-הייס, זאדאן מעהרערע מיטגלידער דער מאגי-נעסס-קאנצלייא. זיינע מאיעסטעט דער קאנג ערשיען אין דער אונזאהרע אונגאריישען גע-נעראלס, דער בירגערמייסטער פאלפי ריכטעטע אן דענזעלבען מיט שלבענדער שטימע אונד טהרענענדען אונגען פאלגענדע אנשפראכע:

«איערע קאיזערליכע אונד אפאסטאליש קא-נינליכע מאיעסטעט! אללערגנעדיגסטער הערר! מיט טיעפען שמערצע אונד גראמס קיממער ער-שיינען ווير היער, אים איערער מאיעסטעט צו מעל-דען, דאס סענגעדין, דיא פאלקרייכסטע שטאדט דעס אלפאלד, אין פאלגע דער טהרון-אביבע-שיעממונג גענצליך צו גרונדע גערטטעט ווארדט.

דער קאנג ווענדעט זיך היעריף אן דען רעגיערונגס-קאממיסער לוקאטש מיט דעם וואנשע, אן ענגען ארט צו פאהרען, וא דיא גערעטטעטען זיך בעפינדען. הערר לוקאטש זאגטע היעריף: «מאיעסטעט! 42,000 פערזאנען זינד בעריטס אים סענגעדין ענטפערנט ווארדען. דיא צוריקגעבליעבע-נען זינד אללע צווענקמעסיג אין פערשידענען גבעידען אונטערגעבראכט.» דער קאנג פראגטע היעריף: «ווא שטעהטס דענן מיט דען קראנקען?» — הערר לוקאטש ערווידערטע: «דיא קראנקען זינד אללע אין דער לעצטען נאכט נאך אראד טרانسפארטירט ווארדען!» — מן שפיעלטע זיך אין אונערקווילקבער צופאלל אב, דער נאמענס-ליך פיר הערען לוקאטש עטווא אינאנגענהם ווار. אהנע היריבער בעפאנט ווארדען צו זיין, מאכטע נעמליך הערר לוקאטש דיא בעמערקונג: «בזוהער האבען ווير נור 24 מעגשען-לעבען צו בעקלאגען!» — דא שפראנג יעדאך אים דער מיטטע דער אנוועזענדען פלאטצליך אין נייסט-ליכער הערפאר, שלוג זיך אן דיא ברוסט אונד ריעף: «מאיעסטעט! דער רעגיערונגס-קאממיסער לוקאטש בעריכטעט ניכט דיא וואהרהייט. איך זעלבסט האבע יא אין סאיענה אונד ניי-סענגעדין 51 טאדטע בעפרדיגט!» דער קאנג בליקטע ראש אויף, אונווילליג דאריבער, דאס מאן איהם דיא גראמס דעם אינגליקעס צו פערהיילליכען זוכט. הערר לוקאטש פאסטע זיך יעדאך אלסבאלד אונד זאגטע: «מאיעסטעט! איך מאג דעם עהרווירדיגען הערען נייסטליכען ניכט ווידערשפרעכען. עס איזט לייכט מאגליך, דאס ער 51 טאדטע בעפרדיגט האבע. אללין היעפאן ווארען לויט אמטליכען איס-ווייזע נור 24 ערשטרונקענע, יעדערזעט דיא אב-ריגען 27 איינעם נאטירליכען טאדעס נעשאפרען זינד!» דיעזע איס-ריעדע ווار אללערדינגס איינע זעהר נעשיקטע. דער אבגעארדנעטע קאללאי זאגטע יעדאך: «אצי דענן דער שטייט היעריבער, אב לויט אמטליכען איסווייזעס איינע טאדטע מעהר אדער ווענינער ווארען. הייטע קאנן מאן דיא צאהל דער אים «אסטער ערשטרונקענען ניכט שעטצען. ערסט ווענן דיא פלוטהען אבגעלייפען זיין ווערדען, ווירד עס זיך צייגען, דאס דיא דורך דען ערטרונקונגס-טאד אומגעקאממענען זיך ניכט איך דיא «אמטליכען» 24 אונד איך ניכט אויף 51 בעשטרענקען. זיא בעלייפען זיך ליידער זאגאר אויף טייזענד!» —

נון ווענדעטע זיך דער קאנג אן דען אבער-נעשפאן דאנ מיט דער פראגע: «אב אין דען לעצטען טאגען פיעלע טאדטע איינגעגרדען ווארדען?» — דער אבערגעשפאן ערווידערטע: «וואהל ניכט גאר פיעלע, אללין ווير הייפען אונס אין דיעזער בעציעהונג קינדער טרייטיג הינגעבען, אונטער דעם שטטט דער הייזער זינד געווים פיעל מעגשען בעגראבען!» — דער קאנג פראגטע זאדאן: «אב דאס וואסער בעריטס בעדייטענד געפאללען זיא? דיא אנטווארט דעם אבערגע-שפאנס לייטעט: «ליידער נ ע ין! דיא פלוטהען הייסען איך דען לעצטען דעסט דער אונגליק-ליכען שטאדט ווע. פאן 6300 הייזערן בעשטעהען הייטע אין סענגעדין נור נאך 350 הייזער. אבער איך פאן דיעזען צייגען מינדעסטענס 100 בעריטס זאלכע שפרענגע, דאס דערען צוזאממענשטירצען זעהר צו בעפירכטען איזט!» — אלס דער קאנג ווייטערע דיא ווארטע איטשפראך: «דאס איזט דאך נאר שווערליך!» — דיעזע אבערגעשפאן דאנ מאיעסטעט! ווير האבען ליידער אללעס, אללעס פערלארען! אונזערע פעלדער, אונזערע גטעטר, אונזערע הייזער, אונזער גאנצעס פערמאגען — אללעס איזט דאהין! ווא ווير פיעלע יאהרע הינ-דורך מיט בלוטיגעם שווייסס אונס ערווארבען, איזט אונס פאן דען ווילדען וואסער-פלוטהען ענטריססען ווארדען. נור א י ן ע ס איזט אונס געבליעבען, נעמליך דיא אינערשטערליכע טרייע, דיא אינפערגענגליכע ליעבע, מיט דער דיא שטאדט סענגעדין אין ליידען אונד פריידען אייערער מא-יעסטעט אנהענגט. גאטט זעגנע אייערע מאיעס-טעט פיר דאס עדלע הערץ, פיר דיא פאטערליכען גנעדהלע, דיא אייערע מאיעסטעט אונס אללער-גנעדיגסט בעצייגען. איך אים טיעפסטען אינליל-קע ערבאטען ווير עס אלס אונזערע הייליגסטע פפליכט, פיר דאס וואהל אונזערעס ערהאבענען הערשערס צו בעטען. ווير ווערדאלען דא-הער: דער היממעל זעגנע אייערע מאיעסטעט פיר דיא האהע טהרונלאהמע, דיא זיא אונס בע-ווענגט. ווير פיהלען אונס הערזיך צום ווייגען דאנק פיר אונזערען גטיגען אונד פאטערליך בעזארגטען מאנארכען פערפפליכטעט. גאטט בראכטע אייערע מאיעסטעט אונטער אונס אונ-גליקליכען. דאס ערשיגען אייערער מאיעסטעט אין אונזערער מיטטע בולדעט פיר אונס דען גראסטען טראסט. עס ערווארטט אין אונס דיא האפפנונג, דאס דיעזע אונגליקליכע שטאדט אונטער דעם פאטער-ליכען שטעצ אייערער מאיעסטעט נאך אונס גלוקליך אונד בלוהענד זיין ווירד! אונדעם ווير אייערער מאיעסטעט פיר דיא ביזהעריגע גנאדע דאנקען, ערלייבען ווير אונס גלייכצייטיג דיא אל-לערא אונטערטהעניגסטע בטטע: אייערע מאיעסטעט מאגען אהרע זארגפאלט אונד גנאדע איך פערר-נער פיר אונס צו בעצייגען גערוהען. גאטט ערר-האלטע אייערע מאיעסטעט צום וואהלע דעם פאטערלאנדעס!»

ווערעגד דיעזער אנשפראכע טראטען זיי-נער מאיעסטעט ווידערהאלט טהרענען אין דיא אייגען. דאנן אנווארטעטע דער קאנג מיט טיעפ בעוועגטער שטיממע ווא פאלגט:

«דער טיעפע שמערץ מיינעס הערצענס האט מיך אין דיא מיטטע מיינער אינגליקליכען קינדער געפיהרט. איך פיהלטע דאס בעריהרונגס, דאס גראסע אינגליק, פאן דעם דאס הערצליכע סע-גדען בעטראפפען ווארדט, מיט מיינען אייגענען אייגען צו זעהען. א י ך ווערדע העלפען; אללע מיטטעלע ווערדען העלפען; פערצאגטע אللע ניכט! איך בין איבערצייגט, דאס דיעזע שטאדט צו נאך גראסע-רעם אונזעהען גלאנגען ווירד, אלס בעפאר דיא פאם אונגליק ערריכט ווארדט. עס ווערדען בעסערע צייטען קאממען; עס ווירד אللעס ווי-דער גוט ווערדען; נור ניכט פערצאגען! דאס אונ-גליק איזט גראס, דאס איזט ליידער נור צו ווארד. אבער דיא הילפע ווירד גראס זיין, זעלבסט דאס איינלאנד ווירד זיך בעאייפערן, דיא אונפע-שיקליכע נאט, דאס גרענצענלאזע עלענד צו מילדערן. ליידער גאנגע קיינע מעגשליכע מאכט דען «שטורם» אויפהאלטען. אונדעם פייעע עס מיר, דאס טראטען דעם גנייאלטיגען אונגליקעס דיא אررגנונג אין סענגעדין ניכט גנעשאפט ווار-דע. פיר דיעזע מיסטעראפטע האלטונג מיטטען אים גרענצענלאזען אונגליקע פערדיענט סענגעדין דאפפעלט דיא אللגעמיינע טהיילנאהמע דעם אונ-אונד אויסלאנדעס!»

דער קאנג ווענדעטע זיך היעריף אן דען רעגיערונגס-קאממיסער לוקאטש מיט דעם וואנשע, אן ענגען ארט צו פאהרען, וא דיא גערעטטעטען זיך בעפינדען. הערר לוקאטש זאגטע היעריף: «מאיעסטעט! 42,000 פערזאנען זינד בעריטס אים סענגעדין ענטפערנט ווארדען. דיא צוריקגעבליעבע-נען זינד אللע צווענקמעסיג אין פערשידענען גבעידען אונטערגעבראכט.» דער קאנג פראגטע היעריף: «ווא שטעהטס דענן מיט דען קראנקען?» — הערר לוקאטש ערווידערטע: «דיא קראנקען זינד אللע אין דער לעצטען נאכט נאך אראד טראנسפארטירט ווארדען!» — מן שפיעלטע זיך אין אונערקווילקבער צופאלל אב, דער נאמענס-ליך פיר הערען לוקאטש עטווא אינאנגענהם ווار. אהנע היריבער בעפאנט ווארדען צו זיין, מאכטע נעמליך הערר לוקאטש דיא בעמערקונג: «בזוהער האבען ווير נור 24 מעגשען-לעבען צו בעקלאגען!» — דא שפראנג יעדאך אים דער מיטטע דער אנוועזענדען פלאטצליך אין נייסט-ליכער הערפאר, שלוג זיך אן דיא ברוסט אונד ריעף: «מאיעסטעט! דער רעגיערונגס-קאממיסער לוקאטש בעריכטעט ניכט דיא וואהרהייט. א י ך זעלבסט האבע יא אין סאיענה אונד ניי-סענגעדין 51 טאדטע בעפרדיגט!» דער קאנג בליקטע ראש אויף, אונווילליג דאריבער, דאס מאן איהם דיא גראסע דעם אינגליקעס צו פערהיילליכען זוכט. הערר לוקאטש פאסטע זיך יעדאך אלסבאלד אונד זאגטע: «מאיעסטעט! איך מאג דעם עהרווירדיגען הערען נייסטליכען ניכט ווידערשפרעכען. עס איזט לייכט מאגליך, דאס ער 51 טאדטע בעפרדיגט האבע. אللין היעפאן ווארען לויט אמטליכען איס-ווייזע נור 24 ערשטרונקענע, יעדערזעט דיא אב-ריגען 27 איינעם נאטירליכען טאדעס נעשאפרען זינד!» דיעזע איס-ריעדע ווار אللערדינגס איינע זעהר נעשיקטע. דער אבגעארדנעטע קאללאי זאגטע יעדאך: «אצי דענן דער שטייט היעריבער, אב לויט אמטליכען איסווייזעס איינע טאדטע מעהר אדער ווענינער ווארען. הייטע קאנן מאן דיא צאהל דער אים «אסטער ערשטרונקענען ניכט שעטצען. ערסט ווענן דיא פלוטהען אבגעלייפען זיין ווערדען, ווירד עס זיך צייגען, דאס דיא דורך דען ערטרונקונגס-טאד אומגעקאממענען זיך ניכט איך דיא «אמטליכען» 24 אונד איך ניכט אויף 51 בעשטרענקען. זיא בעלייפען זיך ליידער זאגאר אויף טייזענד!» —

נון ווענדעטע זיך דער קאנג אן דען אבער-נעשפאן דאנ מיט דער פראגע: «אב אין דען לעצטען טאגען פיעלע טאדטע איינגעגרדען ווארדען?» — דער אבערגעשפאן ערווידערטע: «וואהל ניכט גאר פיעלע, אللין ווير הייפען אונס אין דיעזער בעציעהונג קינדער טרייטיג הינגעבען, אונטער דעם שטטט דער הייזער זינד געווים פיעל מעגשען בעגראבען!» — דער קאנג פראגטע זאדאן: «אב דאס וואסער בעריטס בעדייטענד געפאללען זיא? דיא אנטווארט דעם אבערגע-שפאנס לייטעט: «ליידער נ ע ין! דיא פלוטהען הייסען איך דען לעצטען דעסט דער אונגליק-ליכען שטאדט ווע. פאן 6300 הייזערן בעשטעהען הייטע אין סענגעדין נור נאך 350 הייזער. אבער איך פאן דיעזען צייגען מינדעסטענס 100 בעריטס זאלכע שפרענגע, דאס דערען צוזאממענשטירצען זעהר צו בעפירכטען איזט!» — אלס דער קאנג ווייטערע דיא ווארטע איטשפראך: «דאס איזט דאך נאר שווערליך!» — דיעזע אבערגעשפאן דאנ

ניכט וועכסעלן. דער מאן גיך, דער געגען דיא ווילדען באָמיאָקען זאָ העלדענמשהיר געקעמפפט האט, ליעס זיך פאָן איינעם דיענסט-מערכען בע-זיעגען. ער פאסטע נעמליך דען טרוריגען עגט-שלים, אים נור דאס מערכען הייראטהען צו קאָנ-נען, זיך טייפען צו לאסטען. דא דער קאטהאָלישע גייסטליכע אין אלבערט-אירשא איין פערייאנד-טער דעם מערכענס איזט, איילטע קאָהן צו דיע-זעס, דער דעגן איך מיט פיעלער בערייטווילליג-קייט אן דעם יונגען סאָלדאטען דיא טייפע פאָלל-צאָנ. דיא האָכצייט זאָללטע שאָן אין וועגיגען מאָנען שטאטפינדען. עס איזט יעדאָך אנדערס געקאָמטען. קאָהן גינג נעמליך אין געזעללשאפט מיט דעם גייסטליכען איך דיא יאגד, ער ערבליק-טע פאָן ווייטעם איינען האאזען, דריקטע זיין גע-וועהר לאָז אונד — שאָם זיך זעלבסט אללע פינ-גער פאָן דער רעכטען האנד וועג! גיך ווילל אבער יעטצט דאס קאטהאָלישע דיענסט-מערכען פאָן איהרעם געליעבטען, דער אן דער רעכטען האנד פערקרי‍פפעלט איזט. ניכטס מעהר ווייסען. דער נעטייפטע קאָהן האט גנמעהר קיינע בריוע, קיינע האנד אונד קיינע רעליגיאָן, דא ער יא ניכט איס איבערצייגונג צור קאטהאָלישען רעליגיאָן איבער-טרעטען איזט, זאנדערן נור אים יעגען דיענסט-מערכען צור פריוע צו ערהאלטען! איין „משימה" פערדיענט קיין בעסערעס ענדע!

בריעפע דער רעדאקציאָן.

אן מעהרערע: דער ראָמאן „דאס פערשוואונ-דענע מעסאמענט" איזט אלס סעפאראטעס בוך ניכט צו בעקאָמען. אויך דיא בלעטטער פאָן יענעם ראָמאן קאָנגען ווייר ניכט מעהר נאכזענדען, דא זיא גענגליך פערגריפפען ווער. — נור פאָם אנפאנגע דעם נייען ראָמאנס „דער גע-הייטמניספאָללע" זינד נאָך איינינע בלעטטער פאָרהאנדען, דיא ווייר דענגעגינען, וועלכע זיא ניכט ערהאלטען, נאכזוגע-דען קאָנגען.

הערען וואָלף בלוה אין גינז: איהר דאקטאָר קאָר-פונקעל האט רעכט. אין אונזערען נייערען ראָמאנען פינ-דעט מאן מעהר מענשען-קענגנטניסע אונד אבהאנדלונגען איבער דיא איינגעשאפפטען דעם מענשליכען כאראקטערס אלס אין פיעלען לעהר-בוכערן. בייא דעראַרטיגן מיעזיגי-גיג נעשרייבענען ראָמאנען מוס מאן גיכט בלאָס דיא נע-שיכטע, זאנדערן אויך דיא ראַששעללונגען אונד שיל. דערונגען מיט אויסמערקזאמקייט לעזען.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פריזע.

נעטרייד-געשעפט. פאָן וויינצען וואר געפ-שעען פיעל צו מארקט געבראכט. דער פערקויף וואר שוואך, פערקויפט וואורדען 12000 מצר.

וויינצען מחיים 1000 מעטרצ 79.9 כילאָ 10.45 גול. 400 מעטר-צטר׳ 78 קילאָ 10.15 גולד. — 300 מעטר-צטר׳ 79 ק׳ 10.10 גול. 200 מטרצ׳ 78 קילאָ —10. גול.— 500 מטרצ׳ 77.7 ק׳ 10.גול. 500 מטרצ׳ 76,5 ק׳ 9.77½ גול. 100 מטרצ׳ 77. ק׳ 9.70 גול. 100 מטרצ׳ 77.3 ק׳ 9.70 גול. 100 מעטרצ׳ 76.4 קילאָגראמס 9.50 גול. 100 מעטרצ׳ 76, קילאָ 9.40 גולד. — באנאטער 400 מטרצ׳ 74,2 קילאָ 8.75 גולד. (אללעס פער דרייא מאָנאטס.)

רעפס קאָהל פער אונגוס - סעפטעמבער 13¾—14 גולד.

קאָרן 6,20 גולד.

גערסטע פוטטער 5,25—5.50 גולדען, מאלץ 7.75 גולדען.

קוקורוץ 4.75 גולד.

האפער פער פיה-יאהר 5.60—5,70 גולד.

מעהל-פרייזע (פער 100 קילאָגראמס זאמטט זאק, פרייא אב פעסט:) נומ׳ 0: 21 גולד. 40 קר., נומ׳ 1 20 גול. 80 קר., נו׳ 2: 20 גול. — קר., נו׳ 3: 18 גול.60 קר. נו׳ 4: 17 גול.60 קר., נו׳ 5: 16 גול. 40 קר., נו׳ 6: 15 גולד. — קר., נו׳ 7: 13 גול. 80 קר., נו׳ 8: 11 גול.— קר., נו׳ 8½ 8 גולד. 60 קר., פיינע קליע 3 גול. — קר., נראָבע קליע 2 גולד. 60 קר.

אונשלעטט (חלב) 45¼—46½ גול.—

צוועטשקען: באָכנישע מיטטעל-וואאַרע 14.75—17 גול. פרימא. 18½—19גול. סערבישע 15.20—16 גולד.

צוועטשקענמוס (לעקוואר) 13,50—14 גולד.

קלעזאמען לוצערנע 65—68 גולד.

ראָטה-קלעע פיינער 48—52 גולד.

האָניג. נעלייטשעטער 31 — 32 גול.

וואכס ראָזענגעלב 120 גולד.

וויינשטיין נוטער 61—63, מיטטעל 52—54גולד.

קנאָפּפערן אונגאריישע פרימא.וואאַרע 18—18½ גולד. סערבישע 12,50—14,50 גולדען.

מאָהאר 5—5,75 גולדען. —

וויקען 5,50—6 גולד.

קימעל 28—29 גולד.

ניסס 14 — 14,50 גול.

פאסריקא 23—24גול. פרימא-וואאַרע 28—34 גול. פער 100 קילאָ.

פעטראָלעאום 19 גולד.

הייטע, ווייר נאָטייען: פער 100 ק׳ אונגאריישע קוה-הייטע 108 — 112 גול. אבסנהייטע טראָקענע 110 — 112 גול. אָסהייטע 11—12½ גולד. פער סאאר.

לעדער, פסינדהייטע 22—25-קילאָ 180—182 גול. איינמאל פערזעטצטע טעצען פאָן 14—15-קילאָ 168—172 גולד., צווייטמאל פערזעטצטע טעצען 16—18 קילאָ׳ 165—168 גול. דריטמאל פערזעטצטע טעצען פאָן 19—20 קילאָ 172—174 גולד.

קאלבלעדער, בריינע פאָן 9—10-קילאָ 420—460 גולדען, גענערבטע 8—11-קילאָ 310 — 360 גולד. פער 100 קילאָ.

בעטטפעדערן, 1400 מטרצ׳ וואאַרדען הויער צו מארקט געבראכט. מאן בעצאהלטע פיר רוסישע שאָפּפ. וואאַרע 40—60 גולד. מיטטעלע 70—100 גולדען, פיינע 110—135 גולדען, שליים: פלוינעל 30—40 גולדען, אָדיר-נערע 50—90 גולדען, מיטטעלע 100—120 גולדען, פיינע 130—170 גולדען, פלוים: אָדינערע 150—170 גולדען, מיטטעלע 180—200 גולד. פיינע 210—250 גולדען. (אל-לעס פער 56 קילאָ.)

ווייגער פרייזע.

שפיריטוס 28¼—28½ גולד. צו 10000 ליטער פערצענט. —

ריבאל 33¾—34 גולדען. פער 100 קילאָ. —

וויינצען, פערקויפט וואורדען 60000 מעטר-צטר׳ פרייזע: טהיים-וויינצען 79—80-קילאָ׳ 10,55—11,70 גולד׳ פער מעטערצטר. —

קאָרן, אונגאריישעס 69—72-קילאָגראמס 6,66—6,80 גולד׳ פער מעטער-צטר.

האפער אונגאריישער 5,90 — 6'25 גולדען פער מעטער-צענטנער.

גערסטע סלאָוואקישע 63—64½-קילאָ 7.10—9.40 גולד.

רעפס באנאטער 13,50 — 14 גול. — קאָהל 14 —14½ גול.

וויינצען-מעהל נו׳ 0: 21'50—22,50 גול., נו׳ 1 19,25—20,75גול., נו׳ 2: 17,50—18,50 נו׳ 3: —,15.—,16 גולדען, אללעס פער מעטער צטר.

קאָרן-מעהל, נו׳ 1: 12,50—14.גול, נו׳ 2, 10'50 11.50 גולדען פער מעטער-צטר.—

הילזענפרוכטע: לינזען 10—22 גולדען, ערבסען 7½—13 גול. באָהנען 8—9½גול.— היידען 5,50—5,75 גול׳ (אללעס פער 100 קילאָ.)

לאָסאָ-ציהונג פאָם 15-טען מערץ 1879.

טעמעשוואר	68	24	60	28	44
וויען	72	69	8	89	90
גראַץ	43	64	8	59	90

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בריי רייז.

כאָנכורז.

מיט דעם בעגינן דעם זאָממער-סעמעסטערס איזט אן דער היעזיגען יידישען אָרטהאָדאָקסען געמיינדע דיא שטעללע איינעם לעהרינען נעפרי-סטען לעהרערס מיט דעם יאהרעם-געהאלט פאָן 250 גולדען נעבסט קאָסט אונד קווארטיער צו בעזעט-צען. — ערפאָרדערליכע קענטניססע זינד: דער העבראָישען, דייטשען אונד אונגאריישען שפראכע מעכטיג צו זיין אונד היערין אונטערריכטען צו קאָנגען. בעוויעבער אים דיעזע שטעללע, דאבען אהרע דיעסבעצילכען בעפעהיגונגס-צייגנישסע, זאָ ווייא איבער אהרע ביזהעריגע פערווענדונג ביז ענדע אפריל ל׳יאָן דען נעפערטיגטען פאָרשטאנד פאָרטא-פרייא איינצוזענדען. (1—3) דער פאָרשטאנד

Sóók-Szelöcze, (Nyitra m.) p. Tornócz.

עס ווירד געזוכט

איין לעדיגער לעהרער, דער צוגלייך שויב אונד פליייש-האקער איזט. יאהרעם-געהאלט 200 גולדען זאממט פרייער וואָהנונג, קאָסט אונד קווארטיער. בייא אדאלף לאנגאין מארקושיצע, פאָסט וויינקאָוויצע (סלאוואָניען).

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פער הקטאָל.	פער 100 כילאָגר.
וויינען נייער נאנאטער	—	—.——.—
„ „ „	75	8.45— 8.55
„ „ „	76	8.65— 8.75
„ „ „	77	8.90— 9.05
„ „ „	78	9.30— 9.40
„ „ „	79	—.——
„ „ „	80	—.——
„ מחיים	74.	—.——.—
„ „ „	75.	—.——.—
„ „ „	76	9.30— 9.15
„ „ „	77.	9.50— 9.35
„ „ „	78	9.80— 9.65
„ „ „	79.	9.95— 9.85
„ „ „	80	10.——10.05
„ פעסטער בארען	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	8.85— 8.95
„ „ „	77	9.—— 9.10
„ „ „	78	9.20— 9.30
„ „ „	79	9.40— 9.50
„ „ „	80	9.60— 9.70
„ וויטעבוריער	74	—.——.—
„ „ „	75	—.——.—
„ „ „	76	8.85— 9 —
„ „ „	77	9.10— 9.20
„ „ „	78	9.30— 9.50
„ „ „	79.	9.65— 9.75

פריכטע	קוואליטעט פער הקטאָל.	פער 100 כילאָגר.
קאָרן	72	6.10—5,90
נרסטע מאלץ	62	7.——6.30
נרסטע פוטטער	62	5.30—5.25
האפער	41	5.85—5,65
קוקורוץ נאנאטער		4,80—4,75
אנדערע	73	4.75—4.65
הירזע		5.50—5,20
וויצען פער אקטאָבער (נאנאטער)		—.——
„ פריהיאהר		—.——
קוקורוץ (100 כילאָגר.)		8.85—
נרסטע		5.10—
האפער		—.—
„		5.70—
רעפס		—.—
		13.25

נאללען-מעהל		קי׳ גר.
נומער 0		21 40
„ 1		20 80
„ 2		20 —
„ 3		18 60
„ 4		17 60
„ 5		14 40
„ 6		15 —
„ 7		13 80
„ 8		11 —
„ 8½		8 60
שפיריטוס: אלעס מעטרעטצע פרעמדער		29.—
„ „ „ פאבריקאט		26,50

קורז-טאבעללע פאָם 15. מערץ

געלד-קורז	קי׳ גל.
ווערטער-אשיא	— 100
דוקאטען	5 54
דייטשלענד-אנגלאנדישע 8 גולדען נאר׳	
שטק (20 פראנקס)	9 30
דאנאלנאנדאר	9 30
דייטשע דייטשמאָנעטען	57 55
20 מארקשטיק	11 45
פאנטיר וועכסל	1 14

לאאזע	קי׳ גל.
1839-ער ראנדשטיר-לאוז נאנצע	— —
„ „ „	— —
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאמפס-לאוז	— —
1860-ער „ „ נאנצע	114 —
„ „ „	117 25
1864-ער לאוז צו 100 גולדען	127 —
„ „ 50 „	151 —
„ „ 20 „	149 50
פאָם רינגענשטיינע	25 —
ווערטען-לאוז	21 —
פרעדיט-לאוז	167 —
רומאנישע-לאוז צו 40 גולדען	32 —
רומאנישע-לאוז פון 5 פראנקס	101 —
אונגארישער לאוז	23 —
טונלעטיטש „ „ 10 גולדען	16 —
ראָזענבערג „ „ 20 „	16 50
אטגוטר „ „ 40 „	32 50
פרעדאָר „ „ 40 „	31 —
ווינדישגרעץ „ „ 10 „	17 —
נאדאס-לאוז „ „ 40 „	43 50

ווערטה-פאפיערע	קי׳ גל.
אונגאריש נאלר-רענטע	85 50
אונגאריש נייגרענזלאסטענען	82 —
מאנטשעטער-נאנאטער	77 75
דענענבערגישע	76 50
נאלרוצישע	87 75
טוקאיערער	83 50
אונגאריש איינלאסונגס-אנלעהען	103 30
וויינצקרוץ-אנלעהענס-אבריינאנזען	83 —
מאנטשעטער דער אונגאריש בארענקרי-ז	96 25
ריז צו 5 אינדאלב פרעצענט	
דער אונגאריש דאמאנקען באנק צו	84 —
5 אינדאלב פרעצענט	
דער אונגאריש אלגעמיינען בארענקרעדיט	
אנשאלב צו 5 אונד אינדאלב פרי-	— —
צענט	— —
רומאנ צו 6 פרעצענט	— —
דער פרעסבורגער-לאוז	97 50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. Druck v. M. Burian, Marokkanerhaus.

דאס מאן אין פאלגע איינעם זאלבען „מאראטא־ריאס" ניכט בלאס דען סענעדינערן, זאנדערן איך דען פעסטערן דען קרעדיט ענטצוהען ווירד, דא דאך קיינע שטאדט פאר דעם הערייגבעבען איינעם אינגליקעס געזיכערט איזט. איינע רעגיערונג, וועלכע אלזו דען קרעדיט דעם גאנצען לאנדיס ניכט שערינען וויל, דארף עס ניכט לייכט צו־געבען, דאס איין „מאראטאריאס" איינגעשפאנען ווערדע. אבער נאך איינעס! דורך דאס „מאראטאריאס" ווירדע זאגאר דער גראסערע טהייל דער סענעדינער בעפאלקערונג זעלבסט איינען טעפען שאדען עלידען. מאן בעדענקע דאך, דאס פיעלע קיפלייטע דער דארטיגען שפארקאססע געלדער־ענטנאממען האבען. ווירד דאס „מאראטאריאס" איינגעשפאנען, דאנן בריינגען זיא פארלעג־ונג איהרע שולדען אן דיא שפארקאססא ניכט אבצו־פיהרען. וואהער האט אבער דיא שפארקאססא געלד? פאן דען אירען לייטען, וועלכע איהרע ערשפארניססע הייינלעגען! דעמען ווערדען נון נא־טירליך איהרע געלדער צוריקגעפעלאנגען, אים זיך וועדער איפצוהעלפען. דיא שפארקאססא ווירד אבער ניכט אים שטאנדע זיין, דען אמען לייטען דיא איינגעלעגטען געלדער צוריקגעבען. דא איז דיא קיפלייטע איך איהר ניכט צאהלען, דורך דאס „מאראטאריאס" ווירדען אלזו אייניגע קיפלייטע טויזנד אדער אבער פיעלע טויזענד אדער לייטע עבען דארורך צו גרונדע געהען, וויל איהנען זייטענס דער שפארקאססא דיא איינגעלעגטען געלדער ניכט איינגעלעגט ווערדען קאנען!" — דער ריינסטאנד פאסטע אין פאלגע לעטצטערע איינאינאנדערזעטצונג דען בעשלוס, דאס „מאראטאריאס" פיר סענעדין ניכט איינגעשפארעבען, זאנדערן דען אינגליקליכען ערדע אנדערע מאגליכע הילפע צו לייסטען!

* (אכט יודען וועגען אי־נעם פסח־בלבול אים קערקער.) ווי האבען בערייס פאר קורצעס געמעלדעט, דאס אין רוסלאנד דיא אלטע בעשולדיגונג ווידער „איפגעוועכט" ווארדע, וואנאך דיא יודען פיר דאס פסח־פעסט „בריסטע־בלוט" בענאטהיגען. דער „נאדר־רייטשען אללגעמיינען צייטונג" ווירד הערבער אים פעטערסבורג פאן דיעזעם פארגענדעם בעריכטעט: „אים אדט זאמשקערי דעם רוסישען רעגיערונגס־בעצירקעס קומאס פער־שיאנד פאר איינגען וואבען אין אים פריסען איינגעוואנדערטעס בריסטענ־מעדכען, וועלכעם איינגע מאנע שפעטער אין איינעם פלוסע טאדט איפגעפונדען וואורדע, נון וואורדען אבע יודען יענעם ארטעס דעם פערברעכענס אנגעקלאגט, דאס זיא דאס מעדכען ערמארדעט האבען. אים

דעמסען בלוט פיר דאס פסח־פעסט צו בעניטצען. דער טאדטע קאפער וואורדע פאן גערוכטס־אנטצונדונג אינטערוכט, דער זיך דאהין איינשפארט, דאס דאס מעדכען דען „ערטינקונגס־טאג" גע־שאפען זייא. דאס האלף ווארד ניכט. דיא אבע יודען בלייבען אים קערקער אונד דיא אינטערזו־כונג וואורדע פארטגעזעטצט. נייערדינגס מיסטען מעדרעדע אנטצונדען דען טאדטען קאפער אינטער־זוכען, זיא בעשטעטיגטען עס עבענפאללס, דאס דיער אייגע „בלוטיגע" מאדטונג גיכט שטאטט־געפונדען האבע. אבער אלל דיעס ניטצטע ניכטס, דיא אבע ארטען יודען שטאכטען נאך איממער אים קערקער!" זא ווייט דער בעריכט דער ערוועהנ־טען צייטונג. אונס שיינט עס ערדאך, דאס דיער ווירקליך אין פערברעכען פארלעגנס, דאס אבער ניכט דיא אנשולדיגען יודען, זאנדערן דיא יודענ־פיינדע פערארבע האבען. דיעזע ווידערשען דאס מערכען דורעקע ערמארדעט האבען, אים דיעזען מארד דען איהנען פערהאפטען יודען צוצוישעבען, דאס פערברעכען אזזט אלזו אין דאפפעלטעס, אים געמעלד איינע ערמארדונג דער יודען צו ער־צעלען, האבען דיא יודענ־פיינדע דאס לעבען איינעס ניכט־יודישען מערכענס גענאפפערט. ווי־נשען דאהער עבענפאללס, דאס דיא אונטערזו־כונג פארטגעזעטצט ווערדע. נור מאנע דיעזע אונ־טערזוכונג קיינע „יודישע", זאנדערן איינע „ערעכ־טע" זיין, וואבייא עס זיך געוויס אלסבאלד הערייס־שטעללען ווירד. דאס ניכט דיא יודען, זאנדערן איהרע פיינדע דיא פערברעכער זינד!

(נ ו ב ט ד י א ס י נ א נ ג ע, ז א נ־ד ע ר ן דער ט ע מ פ ע ל!) אין נו. 28 בראכ־טען ווירד דיא מיטטהיילונג, דאס דיא סינאגאגע צו טשערנאיעוו (אין דער בוקאוינא) אים יאהרע אינעם בע־ראגעס פאן 19,863 גולדען, וועלכען דיא געמיינדע אן דיא פערוואלטונג דעם ערהערצאגס אלבערכט שולדיגט, פאסגעלגט פערשטייערט ווערדען זאלל־טע. זייטענס דעם סינאגאגע־פארשטאנדעס צו טשערנאיעוו ערהאלטען ווירד גנעמעהר אייגע בע־ריכטונג, דאס עס זיך הייבייא ניכט אים דיא גע־מיינדע־סינאגאגע האנדעלט, זאנדערן אים דען טעמפעל אייגעס פיראיינעס, וועלכער ערוועהנטען בעטראג אנטגאגע. — ווי נערמען נערנע פיראג־לאסונג, דיעזע בעריכטונג הייסט צור אללגע־מיינען קענטניס צו בריינגען!

* (אוים דעם אונגארישען ריכטטאגע.) נעסטערן האט דער דעפע־מיטע דאניעל איראני אים אונגארישען ריכטס־טאגע צוויי אנטראגע געשטעללט: 1) דער מיניס־טער מאנע אנגעוויעזען ווערדען, יע עדער אין־געזעטצען איבער דיא פאללשטענדיגע רעלינאגס־

אלס לייכטמאגן אין זיין הויז צוריקקערטע, פאנד ער ווייגען בריודערן־ווען לעגא אין נאפסער אויפרעגונג. ער צאנקסע נעמלך מיט ווייגען נעשווייסטער־קינדערן, ווייל זיא פיר דען ווארטלינג פארגנ זא בעניסטערס ווארען. —

„לעגא! איך ווייס ווירקליך ניכט, וואס מיט דיר הייטע נעשעהען איזט! (זאגטע הערר לייכטמאגן) וואס איך דער וועלט קאנטע דיך פיראנלאסטען, זא אנגאיינ־ליך נעגען אייגען נאסט צו זיין? דוא בליקעסטע דען נו־שען פארגנ מיט אלגען צארטינען אייגען אף, אלס אב ער דייגען פאטער ערמארדעט העטטע! נעה, דוא ביזט איבער־פיינבען!"

„מיינען פאטער האט ער וואהל ניכט ערמארדעט, אבער דאס הערין מיינער נעשווייסטער־קינדער האט ער מיר נעריידט."

„מיינע ניכט!" ריעף לוויא לאכענד.

„אבער מאטהילדען! אייגען נאטט קאנן מאן ניכט זא פערהרען, ווייא זיא דיעזען מענשען פערהרט."

הערר לייכטמאגן לאכטע לוט אויף.

„מיין ליעבער לעגא! (זאגטע מאטהילדע) וואס האבע איך דענן פערבראכען! איך האבע מיינע אייפערזיאכטיגע אייף אייגען מאנן נעריכטעט, דען מאן אינמאגליך מיט גלייכגילטיגען נעפיהלען אנהאיען קאנן."

„דא האבען ווייר עס! (ריעף לעגא צארנינ) דוא נע־שעהטס עס אלזא אין! אונד זא קאנטס דוא וועגען אייגעס זאלבען זאגדערבארען ביזבע־מענשען מיך פער־נאכלעסטיגען. דער דיין נאנעמס לעבען לאנג נעקאנגט אונד נ ל ו י ע ב ט האט." — הערזוף פערלאס לעגא צארנינ דאס ציממער.

„ווער העטטע דיעזען וגנען פיר זא גערייט נעהאל־טען?" זאגטע לייכטמאגן לאכענד.

„עס אייט דיא סהאדהייט אייגעס נוטען הערצענס. (זאגטע לוויא) ער פיהלט זיך נעקרענקט, דאס ווייר אייגען אנדערן מעהר בעזואנדערן אלס איהן!"

לעגא וואר זאגטע אין פיעבטיגע, פלייטיגער אונד הערצענס־נוטיגע יוגנד, דען זיין אנקעל ווהר לעבטע. — הערר לייכטמאגן דאכטע לעגנס דא־האן, דאס לעגא דער מאגן דייגער יוגנדען מאכטער לוויא זיין ווייר — אונד ע־זאה עס דאהער ניכט אונגערנע, דאס לעגא דייגען נעשווייסטער־קינדער אייפערזיכטיג איזט. הערר לייכטמאגן מערקע אבער ניכט, דאס לעגאס הערין מ ע ה ר דער מאטהילדע אלס לוויא נעהאר־טע.

פיערטעס קאפיטעל.

נאך יענעס פארפאללע פערגיגנגן ווייערער מערהרערע טאגע, אהנע דאס פארגנ מיט לייכטמאגן צוזאממענגע־פאסגען ווערען, פארגנ לעגס זיך איבערהויפט אין ל ל א ב ע ניכט מעהר בלייבען, מאטהילדע, וועלכע נאך איממער וועגען דעם בעשערגנגן פוסטס ניכט נעהען קאנן, פע. ערגעטע זיך הייבער, דאס זיך פארגנ אים איהר בעפינדען נאר ניכט קומפערט אונד זיך ניכט וועגען איהר ערקראנקונג. — אייך דעם הערען לייכטמאגן וואר עס לייד, דאס זיך פארגנ פאן איהם ווייערער צוריקצאג. ער העטטע פיעל דאהין נעגעבען, וועגן ער מיט פארגנ אפפ צוזאממענקאממען אונד שפיעלען קאנטע, וואר יא ווייע שפארגנ זא יס אונד זא בעלערהערנד, דאס מאן זיך אין ווייער נעגענוואר נאנען ערהאבען פיהלטען ער וואר ווערטס

„ווער העטטע דיעזען וגנען פיר זא גערייט נעהאל־טען?" זאגטע לייכטמאגן לאכענד.

„עס אייט דיא סהאדהייט אייגעס נוטען הערצענס. (זאגטע לוויא) ער פיהלט זיך נעקרענקט, דאס ווייר אייגען אנדערן מעהר בעזואנדערן אלס איהן!"

לעגא וואר זאגטע אין פיעבטיגע, פלייטיגער אונד הערצענס־נוטיגע יוגנד, דען זיין אנקעל ווהר לעבטע. — הערר לייכטמאגן דאכטע לעגנס דא־האן, דאס לעגא דער מאגן דייגער יוגנדען מאכטער לוויא זיין ווייר — אונד ע־זאה עס דאהער ניכט אונגערנע, דאס לעגא דייגען נעשווייסטער־קינדער אייפערזיכטיג איזט. הערר לייכטמאגן מערקע אבער ניכט, דאס לעגאס הערין מ ע ה ר דער מאטהילדע אלס לוויא נעהאר־טע.

פלאַטצלך, יא פאַסט פיידיג. דיא וואַרטע איס: „אונד טראַטן דיזעס גרענצעלאָזען אונגליקעס בין איך, זונד ווייר אַלע איבערצייגט, דאס סענדערן ניכט גענוגען איזט, זאָנדערן עס מוס זיין וויר! אונטער דעם שוטצע איינעס זאַלכען מאַנאַרכען קאָנן סענדערן ניכט פיר עיין צו גרונדע נעהען; עס וויר גאַסטר, עס וויר בלוטענדער אונד ייבער ווערדען אַלס פיהר!" דער מאַנאַרך ערווידערטע הערציך: „א, זא איזט עס איך! סענדערן וויר ערסט אייגע בלוטענדע שאַרט זיין! עס וויר נייא ערשטעהען, קריעגט אונד שאַרף!" — נון פערזאַמלט זיך זיינע מאַיסטער אונד מוסט דען מיניסטערן אונד דער איבערגען בעגלייטונג צו דען בעריוט שטעהענדען שיפלין, אים אין דיא פערוויסטעט שאַרט צו פאָהרען. עס וואר עבען 8 אוהר מאָרגענס אַלס זיינע מאַיסטער דאס שיפלין בעטראַט. דיא רייזע דייערטע פאַללע פיר שטונדען.

דיא פאָהרט גינג צוגרוסט דורך דיא זאַנגאַנגטע אינטערע שטאַדט. הער וואַר גיכטס צו זעהען, אַלס איין גראַפען, שטוצענס וואַסערמעער. — פאָן הער פיהר מאַן אין דיא אינגערע שטאַדט, וואָ דיא מיסטען פערשאָנס געבליעבענען הייזער שטעהען. הער איזט דאס וואַסער נור 4 שוה האָך. דער קאָנג שטיג פאָר דעם רעאַלשול-געבייד אב. פיהר וואַרן דא 1700 אונגלקליכע אונטערבראַכט, וועהרענד איך נאָך עטשטע 800 גערעטטעט אין דיזעס געבייד צוזאַמענגערענגט לעבען מוסטן, דער קאָנג אונד זיינע בעגלייטונג בעזוכטן אַללע אינצעלנען צימער. וואָס וואַר אבער דא אַללעס צו זעהען! הער קוריעטע אייגע צאַהלרייכע פאַמיליע מיט אַהרען אַרמזעליגען זעבען-זאַכען. דאָרט לאָגען אַלטע לייטע איך שטראָה-זעקען הערום. אין יענעם וויינקעל שלאַפען דיא פרייען אונטער דיא וויינגערען קינדער בראָד איס. אַללע וויינען בים אונגליקע דעם מאַנאַרכען בישטערע טהרענען, זיא קוסטען אים דיא האַנד אונד באַטען אים הילפע. זיינע מאַיסטעט ריכטעט וואָרטע דעם טראָסטעס אַן דיא אינגליקליכען אונד זאַגטע: „וויינעט דאָך נוכט מיינע קינדער, וויינעט נוכט. מיין פאַטערליכעס הערץ פערטראָגט דאס וויינען נוכט. עס וויר איך אַללען, אַללען געהאָלפען ווערדען. פיילוך נוכט איך אינמאַל. דאס איזט ליידער נוכט מאָגליך. אבער נאָך אונד נאָך וויר ווערד הילפע פינדען!" דער קאָנג טראַט נון איך אין יענעם צימער דעם הערשער-גענייראַלס, וואָ דיא ראַבבינער-פאַמיליע צוסאַמענגעפונדען. הערר ראַבבינער לאָז וואָר ערראָך נוכט צו הייזען, דער קאָנג שפּראַך דאהער בלאָס מיט דער אַלטען מוטטער אונד דען לערינגען

פאָלליעטאָן.

דער נעהיימניס-פאָללע.

(7.שט פאָרזעטצונג.)

פראַנק מאַכטע זיך, אַלס אָב ער יענע אנפראַגען נאָר נוכ האָרן ווירדע, אונד זאַגטע: „איך פיהלע נאָר קיין בערייטס דאַצו, מיינע נעראַנקען דען איבערגען מענשען מיטצוטהיילען, אום מיך פאָן איהנען בעקומפפען אָדער בעוואָנדערן צו לאַסען. אייף דען נעשמאַק אונד דאס אורטהייל דעס נעוואָהנליכען פאָלקס-הויפענס לעגע איך שאָן לאַנגע קיין נעוויכט. אַלס אוף מיך פאָר פיער יאָהרען ווערענער דער 1848-ער רעוואָלוציאָן אין פעסט וואָר, דא האָטטע איך אים דאָרטען מוזעאַלס-נאַרען דען בעריהמטען פאָלקס-רעדנער קאָשוטה אייגע רעדע פאָר דעם פיר-זאַמטלען פאָלקע האַלטען. אייגע זאָלכע הינרייסענדע שפּראַכע האַבע איך נאָך ניע נעהאָרט. דאס פאָלק האָטטע מיט אויסטערקאַמפּיגקייט, מיט בעגייסטערונג אונד מיט אויסערערדענטליכעס בייפאַללע צו. איך בעגרייפעטע דאַ. מאַלס דיזעס פאָלקס-רעדנער, איך דאַכטע מיר: עס מוס עשוואָס יהמפאַללען זיין, דיזעע נעוואָלט איבער מענש. ליכע פערשאַנעס. קריעגטע אונד מענשליכע נעפיהלע צו נעווינען. — הערזיך בעגיסטערט אבער אין נעלר-וזבע. דער קאָמאָדיאַנט דיא נעלענגענהייט, בייא וועלכער דיא פיהלען מענשען פערזאַמטלט וואָרען, אונד מאַכטע זיינע דומפען קונסטען. ער פערשלוקטע פיהל האַנד אונד שפּיע פייער אונד ראַשטע באַנדער אוס דעם מונדע — אונד זעהר! דער קאָמאָדיאַנט וואַרד פאָן דען פערזאַמטלטען נאָך מעהר בעוואונדערט אלס קאָשוטה! — וואס

שוועסטערן דעס העררן ראַבבינערס. דער קאָנג ערקונדיגטע זיך בייא דער אַלטען ראַבבינערין אי-בער דען שטאַנד דער געמיינדע-אינשטיטוט. — דיזעע ערווידערטע יעדאָך אונטער טהרענען: „מאַיסטעט! איך דיזעע וואַרדען אין אַפּעער דער ווילדען פלוטהען. דיא שולע איזט גענצליך אינגעשטרצט, דיא סינאַגאָגע הינגעגען שטעהט אונטער וואַסער." זיינע מאַיסטעט נאַהם מיט דען וואָרטען אבשייד: „זאָרגען זיא נוכט! עס וויר מיט גאָטטליכער הילפע וועדער אַללעס גוט ווערדען!"

אַלס דער קאָנג נאָך דער לאַנגען, פיער-שווינגען פאַהרט, וואָ איהם נור הערצ-צערייסענדע בילדער עגטגעגענטראַטען, ווידער אין דען באַהנהאָף צוריקקעהרטע, דא מאַכטע פלאַטצלך אייגע דאַמע אייגען פוסאַלל פאַר זיינער מאַיסטעט אונד ריף מיט בעבענדער שטיממע: „מאַיסטעט! איך בין דיא פייא אייגע הייסטאַנגעס. מיין מאַן האַט ביז צום לעטצטען אייגענבליק אַס דאַמס גאַראַנטיעט, אונד איך קאָם אוס אַללעס. איך האַבע פיער קינדער, בין אייגע פערלאַסענע בעטטלערין. הילפע, מאַיסטעט! הילפע אונד רעטטונג!" — דער מאָנאַרך בוקטע זיך צור פייא האַנאַ; אַהלע אוהר אויפשטעהען אונד פערשפּראַך אוהר אייגע אינטערשטיצונג. נון ווענדעט זיך דער קאָנג צום אַבערגעשפּאַן דאַנ, פאַסטע דען אוהן אַן דער האַנד אונד זאַגטע מיט לייטער שטיממע: „איך בין איבערצייגט, דאס אַללעס ווידער גוט ווירד. עס וויר אַללעס געשעהען, אום דער אונגלקליכען שטאַדט ווידער אויפצוהעלפען. נאָטט זונגע אייך אַללע!" — היערייף דער מאַנאַרך זאַמטט בעגלייטונג אין דען וואַגאָן אונד פערלעס אונטער פיעלשטיממונגען עלענ-ריפען דיא שטאַדט דער צערשטאָרונג, דיא נור דען טראָסט האַט, דאס נעכסט נאָטט, אייך דער ערראַנגענע קאָנג אוהר צו נייעס לעבען פערהעלפען ווערדע! — —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (קיין „מאַראַטאָראָס" פיר סענגערין.) ווער וואַללען פאַר אַללעס אונזערן לעזערן קלאָרען, וואָס אונטער דעם אויסדרוקע „מאַראַטאָראָס" צו פערשטעהען איזט. דאס לאַנדעס-גוזעטץ קאָנן עס נעמליך אין בעזאָנדערס דרינגענדען פעללען אויסשעידען, דאס דיא גלייכגיטיגע מיט דער אינטרייטונג אַהרער שולדען, אָבגלייך זיא דיא בעסטען יעכסעל אין הענדען האַבען, בין צום אבלייך אינער בעשטמטען צייט-דויער וואַרטען מוסטן, דאס דיא שולדנער נכט צו גרונדע גערייכטעט ווערדען. דיעס געשיעהט נעמליך הייפיג אין קריגנס-צייטען, וואָ האַנדעל אונד פערקעהר שטאָקען, אונד דיא שולדנער אין פאָלגע דעסטען נכט אים שטאַנדע זיין, אוהרע „עכסעל אינגלאַזען. איך דיא סערבישע רעגיערונג האַט וועהרענד דעס לעטצטען קריגעס מיט דער טירקייא דאס „מאַראַטאָראָס" אויסגעשראָבען, דאַמיט דיא סערבישען קייפלייטע פאָן אוהרען אויסווערטיגען גלייבינגערן נכט בעדרענגט ווערדען. אין ריקוכט אויף דאס אינגעהייערע אינגלק, פאָן וועלכעס סענגערין בעטראָפפען וואָרדע, קאָס אין דער זאַמטטאַג-זיטצונג דעס אינגאַרישען ריכטטאַגעס אויך דער אַנטראַג צור פערהאַנדלונג, דאס פיר סענגערין דאס „מאַראַטאָראָס" געזעטצליך אויסגעשראָבען ווערדען מאָגע, דאַמיט דיא פעראַנגלקטען, וועגענסעגס פיר איינע בעשטמטע צייטדויער, פאָן אוהרען וועכסעל-גלייבינגערן נכט בעדרענגט ווערדען מאָגען. פיר דיזעזן אַנטראַג קעמפפטען נאַמענטליך בראָן לוהוויג שיי-מאַנ אונד איינע מיטגליעדער דער אויסערסט לינקען, זיא זאַגטען: „עס מוס דען אונגלקליכען דיא נאָטהיגע צייט אונד רוהע פערשאַפפט ווערדען, דאַמיט זיא אוהרע געשעפטע ווידער אויפנעהמען אונד אוהרע צערשטאָרטען הייזער ווידער אויפבויען קאָנען. אבערדיעס שטעהט צו בעפיר-כטען, דאס דורך דאס דרענגען דער וועכסעל-גלייבינגער דיא אונגלקליכען סענגערינגער געוואָהנען זיין ווערדען, אוהרע גרונדשטיקע אָפּפענטליך לויצי-דען צו לאַסען. אונד וואָס וואַרד דאס עגדע הינ-פאָן זיין? דיא שפּעקולאַנטען ווערדען דיזעזע גרונד-שטיקע אים שפּאַטטפרייזע אין זיך דריסען, וועה-רענד דיא פוהרען אינגלקליכען בעזוטצער אַן דען בעטטעל-שטאַב קאָממען מוסטן! — דיזעע גרונדע זינד וואָהל דעקט וויכטיג, טראַטצדעם שפּראַכען זיך מיניסטער-פערזידענט טיסאָ, וויסטיג מיניסטער פיליפ אונד גראַף לוניאָ, נעגען דיא בעוויללינונג אייגעס זאַלכען „מאַראַטאָראָס" אויס. זיא זאַגטען נעמליך אונגעפעהר פאָלגענדעס: „דען סענגערינגען מוס וואָהל הילפע געלייסטעט ווערדען, דאָך נוכט אויף זאָלכע וויזע. דאס הערץ דעס קרעדיטע דעס גאַנצען לאַנדעס אין שאַדען ערוואַכסט. וועגן אבער דאס געזעטצען מיט דעס אויסשפּרעכען אייגעס „מאַראַטאָראָס" זאָ לייכט בייא דער האַנד איזט, וואָס ווירד מאַן אויס אויס-לאַנדע הויפע זאָגען? מאַן ווירד זאַגען: „דען אונ-גאַרן דרייפען ווירד אבערהייפט נכט אויף קרעדיט געבען, דא יא בייא יעדעס אינגליקס-פאַללע דאס פאַראַלאַסען דאס „מאַראַטאָראָס" אויסשפּרוכט, אונד ווירד מיט אינזערען הערסעלן נכטס אינטער-נעהמען קאָנען!" — מאַן מוס אַלזאָ בעדענקען,

---

פאָלליעטאָן.

דער נעהיימניס-פאָללע.

(7.שט פאָרזעטצונג.)

פראַנק מאַכטע זיך, אַלס אָב ער יענע אנפראַגען נאָר נוכ האָרן ווירדע, אונד זאַגטע: „איך פיהלע נאָר קיין בערייטס דאַצו, מיינע נעראַנקען דען איבערגען מענשען מיטצוטהיילען, אום מיך פאָן איהנען בעקומפפען אָדער בעוואָנדערן צו לאַסען. אייף דען נעשמאַק אונד דאס אורטהייל דעס נעוואָהנליכען פאָלקס-הויפענס לעגע איך שאָן לאַנגע קיין נעוויכט. אַלס אוף מיך פאָר פיער יאָהרען ווערענער דער 1848-ער רעוואָלוציאָן אין פעסט וואָר, דא האָטטע איך אים דאָרטען מוזעאַלס-נאַרען דען בעריהמטען פאָלקס-רעדנער קאָשוטה אייגע רעדע פאָר דעם פיר-זאַמטלען פאָלקע האַלטען. אייגע זאָלכע הינרייסענדע שפּראַכע האַבע איך נאָך ניע נעהאָרט. דאס פאָלק האָטטע מיט אויסטערקאַמפּיגקייט, מיט בעגייסטערונג אונד מיט אויסערערדענטליכעס בייפאַללע צו. איך בעגרייפעטע דאַ. מאַלס דיזעס פאָלקס-רעדנער, איך דאַכטע מיר: עס מוס עשוואָס יהמפאַללען זיין, דיזעע נעוואָלט איבער מענש. ליכע פערשאַנעס. קריעגטע אונד מענשליכע נעפיהלע צו נעווינען. — הערזיך בעגיסטערט אבער אין נעלר-וזבע. דער קאָמאָדיאַנט דיא נעלענגענהייט, בייא וועלכער דיא פיהלען מענשען פערזאַמטלט וואָרען, אונד מאַכטע זיינע דומפען קונסטען. ער פערשלוקטע פיהל האַנד אונד שפּיע פייער אונד ראַשטע באַנדער אוס דעם מונדע — אונד זעהר! דער קאָמאָדיאַנט וואַרד פאָן דען פערזאַמטלטען נאָך מעהר בעוואונדערט אלס קאָשוטה! — וואס איזט אַלזאָ דער זיהם, מענשליכע נעטטהעט צו בעהערשען אונד איבער אייהר בעוואונדערונג צו נעבעטען, וועגן דיא קאָסטליכע נעוואונדטהייט אייגעס קאָמאָדיאַנטען אייגע נאָטטע בעוואונדערונג הערפאָרברינגען, אלס דיא דערד-נעוואונדטהייט אייגעס נאָטען נייכטעס?

„איך וויס נוכט, מיינע הערען, וואָאָן זיא הייר שפּרעכען; (וואַנט דער אונגלדולדיגע אונד אונהאָפליכע בריען, דעס עס לייד וואר, דאס ער נוכט מיט-דיסקוטירען קאָנגטע) אבער איך בין דאָך בעאַנטוהטונג וועגען דעס פערדען מאַנגעס מיט דעס אויסוהען אייגעס רייבערס. ער זאַגטע, זיא וויגען אין אַלטער פייגר פאָן איהם, אונד איך מוסטע איהם אויך דען וועג צייגען, דער צו אוהרער וואָהנונג פיהרט."

פראַנק מאַכטע אין אונווילליגעס נעוויכט, דא ער דען נעשוועטצטען אונד צערריגלטען בריען אָהנעהרן נוכט ליידען קאָנגטע, אונד אנטוואָרטעטע שנעלל אונד גע-ציוואונגען: „א, דען פערדען מיינען זיא, ער קאָנגטע מיך פאָר אייגיגען יאָהרען, אונד דא ער יעצטע נוכט מעהר זיא פיעל נעלד האַטטע, וווכטע ער מיך אויף, אום זיך וועלכעס צו באָרגען. איך נאָר איהם, וואָס איך נעבען קאָנגטע, אונד ער האַטטע אייך שאָן דיעע נעגענער פערלאַסען. — איך עמפפעהלע מיך!" היעמיט וועגעטע זיך פראַנק פאָן בריען וועג אונד גינג מיט לייכטמאָן וויטער. — אבער אייך הערען לייכטמאָן וואָר דיא אנגלעגענהייט נוכט גלייכגיטיג, אונד ער פראַנגטע: „וויא, זיא קענגען אַלזאָ וויידקליך דען וועלטאַטען פערמען, דער מאַכטע זיא אין שרעקען יעצטע? בטטע, איזט ער דען נאָר זיא פערטטעלליך, וויא ער מיינען מאַכטען פאָרגעקאָממען?"

„אי! (דיעס פראַנק מיט איינעס ערטוואונגענען לעכעלן) דער פיפעל איזט נוכט זיא שוואַרץ, וויא מאַן איהן מאַלט. ער וואַר וואָהל וויין לעבען לאַנג אין ווילדער דערוטטטפערטיגער יוגנד; אבער ער איזט איינגעטליך נוכט . . . . (היער שאָקטע ער אין דיינער רעדע אונד זאַגטע זאָראַנג i) יעדענפאַללס ווירד ער אוהרע מאַכטע נוכט מעהר אין שרעקען פערזעטצען. ער האַט דיעזע גע-נעגנ נענצליך פערלאַסען. — — אונד נון ווערדען זיא עגטשולדיגען, איך מוס יעצטע נאָך הויטע נעהען!"

„וויא? זיא ווערדען מיך דאָך יעצטע נוכט פער-לאַסען? מיינע מאַכטער ערוואַרטען אונס יא, זיא האַבען נוכט איינמאַל נאָך אבשייד פאָן איהנען גענאָמען, זיא קענגען יא דיא פרייגע-צימטער, דיא זיך בעליידיגען! נייין, נייין, זיא דיסען נאָך נוכט גענהען, קאָממען זיא נור מיט מיר צוריק, אונד עלליבען זיא מיר דאַנ, זיא נאָך הויטע צו בעגלייטען!"

„פערצייהען זיא, מיין הערר, (וואַנט פראַנק, דער יעדר פערזוכטע אונד צערשטרייט וואַר) אום מיך זיא יעצטע פערלאַסען. זיא ווערדען מיך נעפעללען מיט איהרען מאַכטערן אונד אינגלדולדיגען. פערצייהען זיא מיר, ווענן איך אונאַבלדיגען שטיגע. לעבען זיא וואָהל!"

פראַנק גענעטע זיך. — הערר לייכטמאַן פיהלטע זיך צוערסט עשוואָס בעליידיגט, אַלס ער זיך אבער אין דאָנדערבאַרקייטען דיעזעס נעהיימניספאָללען נעלעהרטען אַראַנגעטע, קאָם ער צור איינזיכט, דאס וועגן ער ווידער מיט פראַנק אַנאַמענקאָממען וויל, זאָ דאַרף ער איהן צו מאַנגען זאָגען. דיא יענעס אונאַנגענעהמען הינר, נוכט צוזיי-גען; ער מוסטע איהם פיעלמעהר וועגען וויללען לאַסען.